

Mateusz Milan Stanojević
Filozofski fakultet, Zagreb

Konceptualna metafora LJUBAV JE RAT u kolokacijama leksema 'ljubav'

Članak se zasniva na kognitivnoj teoriji metafore iznesenoj u knjizi *Metaphors We Live By* Georgea Lakoffa i Marka Johnsona iz 1981. godine. Pokušava se ispitati odgovaraju li kolokacijske veze leksema 'ljubav' konceptualnoj metafori LJUBAV JE RAT prema definiciji Lakoffa i Johnsona, međutim bez prihvaćanja njihova zaključka o metaforičnosti ljudskih misaonih procesa. U istraživanju je korišten korpus hrvatskog jezika dostupan preko Interneta. Na osnovi analize zaključuje se da je moguće postulirati postojanje konceptualne metafore LJUBAV JE RAT u kolokacijama leksema 'ljubav' u hrvatskome jeziku, ali i da je zbog nereprezentativnosti uzorka (uzrokovane nepotpunošću korpusa i istraživanih kolokacija) nemoguće predvidjeti udio navedene metafore u jeziku.

1. UVOD

Metaphors We Live By, knjiga Georgea Lakoffa i Marka Johnsona iz 1980. godine, danas se (uz Lakoffovu *Women, Fire, and Dangerous Things* i Langackerovu *Foundations of Cognitive Grammar*) ubraja u klasike kognitivne lingvistike. Osnovna postavka knjige proizlazi iz kognitivističkog gledanja na jezik. Jezik se, naime, smatra čovjekovim proizvodom i »predstavlja izravan odraz njegova pojmovnog sustava i konceptualizacije svijeta¹« (Świątek 1998: 112). Zbog ove izravne veze jezika i misli, Lakoff i Johnson istražujući jezik mogu zaključiti da su »ljudski misaoni procesi uvelike metaforični« (Lakoff i Johnson 1980: 6), i, štoviše, kao posljedica ove veze, mogu tražiti dokaze za svoju hipotezu upravo u jeziku².

1 Ukoliko nije drugačije navedeno, sve citate preveo M. S.

2 Za kratak prikaz literature o metafori u književnosti i jeziku por. Weststeijn (1995) i Świątek (1998).

Cilj je ovoga rada, uz neke ograde prema kognitivnoj teoriji metafore, ispitati postoje li u hrvatskome kolokacijske veze leksema 'ljubav' koje odgovaraju konceptualnoj metafori LJUBAV JE RAT³.

2. OSNOVE TEORIJE METAFORE I NJENE FILOZOFISKE IMPLIKACIJE

Lakoff i Johnson na kognitivističkim temeljima pokušavaju dokazati da metaforični jezični materijal možemo svrstati u dvije osnovne skupine. Prva skupina, orijentacijske konceptualne metafore (»orientational metaphors«), nastaju na iskustvenoj osnovi, tj. zbog značajnih mjesta (»salient points«) u našem gledanju svijeta (Lakoff i Johnson 1980: 14–24). To su npr. metafore SRETNO JE GORE i TUŽNO JE DOLJE. Drugu skupinu čine ontološke metafore (»ontological metaphors«) koje nam dozvoljavaju da događaje, aktivnosti, osjećaje, ideje i sl. shvaćamo kao entitete i supstancije (ibid. 25–29). Neke bi ontološke konceptualne metafore bile npr. INFLACIJA JE ENTITET, UM JE STROJ itd.

Ovdje je bitno naglasiti da je status konceptualne metafore npr. LJUBAV JE RAT različit od systemske rečenice 'Ljubav je rat'. U Lyonsovoj podjeli koju ovdje koristim (Lyons 1977: 29–30) ne postoji odgovarajući termin za ono što Lakoff i Johnson smatraju konceptualnom metaforom, ali bi ona bila najbliža višestrukoj kombinaciji smisla i denotacije (Lyons 1977: 174–215).⁴

Kao potvrde metaforičnih koncepata Lakoff i Johnson navode tekstualne rečenice koje tretiraju poput izričaja u kontekstu. Tako kao potvrde metafore LOVE IS WAR navode:

He is known for his rapid *conquests*. She *fought* for him, but his mistress *won out*. He *fled from her advances*. She *pursued* him *relentlessly*. He is slowly *gaining ground* with her. (Lakoff i Johnson 1980: 49, istakli L&J)

Teorija metafore pretpostavlja da su u osnovi naše podjele svijeta prototipovi. Prema Eleanor Rosch, koja je udarila temelje teoriji prototipova (Rosch 1977), kategorije u ljudskom umu nastaju kao rezultat stvaranja pojmova. Njihova je bit, dakle, u tome da odgovaraju ljudskim predodžbama o tome kakvi bi pojedini segmenti stvarnosti trebali biti, a ne da dijele stvarnost na njene inherentne dijelove kao u klasičnoj aristotelovskoj teoriji. Tražeći sličnosti i razlike među stvarima, ljudi pronalaze »određeni skup karakteristika koje bi (prema našem uvjerenju) trebale karakterizirati 'dobre' elemente određene kategorije«⁵ (Tabakowska 1998: 42). Ili, kao što to kaže Rosch:

3 Metaforu LJUBAV JE RAT shvaćamo kao prijevodni ekvivalent metafore LOVE IS WAR koju kao primjer ontološke metafore u engleskome jeziku navode Lakoff i Johnson (1980: 49).

4 Za bilježenje systemskih rečenica slijedim Lyonsovu konvenciju jednostrukih navodnika (Lyons 1977: x), a za konceptualnu metaforu konvenciju Lakoffa i Johnsona.

5 Ovo nije neki čvrsto određeni skup karakteristika, nego ga kognitivisti objašnjavaju terminom »obiteljskih sličnosti« (Wittgenstein 1953 prema Lakoff 1987).

... categories are composed of a »core meaning« which consists of the »clearest cases« (best examples) of the category, »surrounded« by other category members of decreasing similarity to that core meaning. (Rosch 1973: 112⁶)

Iz ovoga proizlazi da razlike među kategorijama nisu strogo određene (tj. na primjer nismo sigurni bismo li denotale leksema 'jorgovan' i 'bazga' ubrojili u drveće ili grmlje)⁷. Ekonomija ljudskog konceptualnog sustava uz prethodne dvije odrednice objašnjava i osnovne razine (»basic levels«) koje postoje u sustavima kategorija. Pojmovi iz ovih razina su najbolji izbor kao osnovica za stvaranje kategorija jer su najdjelotvorniji i najekonomičniji u uporabi (Tabakowska 1998: 45). Možda se ovo najzornije vidi iz primjera: leksem 'pas' bolji je kandidat kao osnovica za stvaranje kategorije jer je dovoljno uopćen da u sebi obuhvaća i niz potkategorija ('terijer', 'vučjak'); a ujedno je i ekonomičniji u uporabi od svojih hiperonima⁸ 'sisavac', 'domaća životinja' ili 'životinja'.

Bogatstvo primjera i objašnjenje iskustvene osnove konceptualnih metafora (tj. »grounding«), a zatim i dokazi za koherenciju ili konzistenciju unutar jedne ili više metafora dovode autore do tvrdnje da su dosadašnji (kako ih oni nazivaju) »mitovi« objektivizma i subjektivizma neodgovarajući u objašnjenju našeg pojmovnog sustava. Stoga oni predlažu »experientialism«, tj. iskustvenost, kao objašnjenje kojim bi se u potpunosti obuhvatila uloga metafora u našem pojmovnom sustavu. Ove tvrdnje pripadaju filozofiji jezika, te nisu potrebne za naša daljnja razmatranja.

3. PROBLEMI TEORIJE METAFORE

Najvažnija zamjerka teoriji Lakoffa i Johnsona jest da je ona načinjena na osnovi jednog jezika. Autori više puta ističu da konceptulne metafore navedene u knjizi vrijede isključivo za kulturu iz koje potječu, no to nije dovoljno. Izvođenje zaključaka o cjelokupnosti ljudskog mentalnog ustroja na osnovi jednog jezika, tj. jedne kulture u najmanju je ruku problematično. Ti bi zaključci mogli biti prihvatljivi da su autori zagovornici snažne verzije relativizma (tj. da vjeruju da svaka kultura nosi i vlastiti način razmišljanja: tako bi Amerikanci razmišljali metaforički, a drugi možda drugačije), međutim, u okviru slabog univerzalizma u kojem funkcionira njihova teorija, oni nisu valjani. Ukoliko zanemarimo ovu poteškoću i teoriju shvatimo kao univerzalnu, onda treba odati priznanje Lakoffu i Johnsonu jer su uspjeli objasniti ulogu koncepata u svakodnevnoj komunikaciji, te njihov opći ustroj. Na taj su način uspješno iz-

6 Zbog nedostupnosti bibliografske jedinice u vrijeme pisanja citirano prema Žic Fuchs 1991: 46.

7 Ove su tvrdnje bitne i za lingviste jer se odnose na gramatičke kategorije — npr. imenica »šuma« bolji je primjer kategorije imenica od imenice »trčanje«.

8 Lyons ih naziva »superordinate terms« (Lyons 1977: 291).

bjegli zamke koje priređuje bilo koja teorija zasnovana na konceptualizmu (vidi Lyons 1977: 113).

Prema Lakoffu i Johnsonu naše metaforično shvaćanje svijeta ide ruku pod ruku s kognitivističkim viđenjem prototipova. Metaforične definicije mogu nam pomoći pri pogledu na stvari ili iskustva koje smo već kategorizirali ili mogu dovesti do ponovne kategorizacije (Lakoff i Johnson 1980: 124). Dakle, »metafore (...) su sustavna sredstva koja služe za daljnje definiranje koncepta i za promjenu njegova opsega primjene« (ibid.: 125). »Definiranje koncepta« je zapravo kategorizacija na temelju prije spomenutih osnovnih razina (»basic levels«). Kritiku ovakve primjene prototipa u više navrata daje Wierzbicka [vidi npr. Wierzbicka 1985, Wierzbicka 1989 i Wierzbicka 1996]. Ona tvrdi da se u današnje vrijeme prototip zloupotrebljava u opisu značenja, što autorica naziva pristupom »prototypes save« (Wierzbicka 1990). Prototip jest koristan, na primjer u definicijama boja i sl. (vidi Wierzbicka 1996: 160), ali se često koristi tamo gdje i nije potreban, nego je dovoljna »verbalna eksplikacija«, tj. objašnjenje koncepta u obliku definicije. Tako se, na primjer, Wierzbicka suprotstavlja Lakoffu koji kaže da je koncept MOTHER (majka) zasnovan na prototipu. Naime, Lakoff tvrdi da postoje »razne vrste majki« (tj. osim »biological mothers« (biološka majka) i »adoptive mothers« (koja posvaja dijete), »donor mothers« (koja donira jajašce), »surrogate mothers« (koja nosi dijete) itd.) (Lakoff 1987: 83). Međutim, zbog sintaktičkih veza u engleskom, ove »majke« ne možemo jednako tretirati ni sintaktički (izraz »biological mother« bit će upotrijebljen jedino kontrastivno, dok ostali navedeni izrazi nisu ograničeni na kontrastivni kontekst) a zbog toga ni semantički (Wierzbicka 1996: 155–156). Wierzbicka zaključuje da je izazov »u tome da se nejasnoća inherentna u prirodnome jeziku prikaže na precizan način« (ibid.: 167), te, umjesto prototipa, nudi sljedeću eksplikaciju koncepta MOTHER:

- X is Y's mother.* =
- (a) at one time, before now, *X* was very small
 - (b) at that time, *Y* was inside *X*
 - (c) at that time, *Y* was like a part of *X*
 - (d) because of this, people can think something like this about *X*:
 - »*X* wants to do good things for *Y*
 - X* doesn't want bad things to happen to *Y*« (ibid.: 155)

Nadalje, nije jasno koliki je dio jezika koji Lakoff i Johnson istražuju uistinu metaforički. Autori navode isključivo rečenice koje potvrđuju njihovu teoriju; međutim bez frekvencijskog istraživanja reprezentativnog uzorka jezika nemoguće je zaključivati o metaforičnosti mentalnih procesa⁹. Možemo samo govoriti o tome da je *dio* (ali ne i koji dio) mentalnih procesa ustrojen na osnovi metafore (i to jedino ukoliko zanemarimo prvu zamjerku).

9 A i to tek ukoliko prihvatimo izravnu vezu jezika i misli.

Sljedeći su problemi vezani uz sadržaj (»topic«) i prijenosnik (»vehicle«) u konceptualnoj metafori (prijevod Richardsovih termina prema Weststeijn 1995). Prvo, kako znamo da se rečenica *She pursued him relentlessly* (Nemilosrdno ga je progonila) ili *He fled from her advances* (Pobjegao je pred njenim nametljivim približavanjem), navedena bez konteksta kao što je navode Lakoff i Johnson (1980: 49) odnosi upravo na sadržaj metafore — koncept LOVE, a ne na neki drugi? Intuitivno, dakako.

Druga poteškoća u biti sadrži dva manja skrivena problema, oba izražena pitanjem: na koji način dokazati da leksemi koji se koriste kao ilustracija metafore uistinu pripadaju osnovnom konceptu prijenosnika. To jest, kako dokazati da su leksemi i izrazi poput 'conquest' (osvojiti), 'fight for' (boriti se za), 'win out' (pobijediti), 'flee from somebody's advances' (pobjeći pred nečijim nametanjem), 'pursue somebody relentlessly' (slijediti nekoga nemilosrdno) ili 'gain ground' (osvojiti teritorij) sastavni dio koncepta WAR, a ne koncepta LOVE? Odnosno, kako znamo da je koncept LOVE metaforički građen na osnovi koncepta WAR, a ne obrnuto? Lakoff i Johnson pokušali su izbjeći ovu zamku tvrdeći da kao prijenosnik služi leksem koji je temeljan, tj. zasnovan (»grounded«) na našem iskustvu. Međutim, i ovo je moguće provjeriti isključivo intuitivno. Ukoliko i prihvatimo da je prijenosnik (tj. koncept WAR) temeljniji od sadržaja (koncepta LOVE), javlja nam se još jedan potproblem: kako znamo da su navedeni leksemi dio koncepta WAR, a ne nekog drugog koncepta u okviru istog semantičkog polja? Zašto, na primjer, ne bismo rekli da leksem 'fight' pripada konceptu BATTLE (borba)? Pa zbog toga, jer je WAR koncept na osnovnoj razini (»basic level«), što znači da je i »najtemeljniji« u danom semantičkom polju. Naravno, dokazi za to koji su leksemi na osnovnim razinama opet se traže intuitivno¹⁰.

Postoji i treći problem kod određivanja prijenosnika. Naime, nije jasno što valja činiti s onim izrazima koji se javljaju i uz sadržaj i uz prijenosnik metafore, a njihova značenja u oba konteksta intuitivno možemo svrstati u metaforička (u engleskom bi takav izraz vezan i uz 'love' i uz 'war' bio leksem 'make'¹¹). Ovo bi prema Lakoffu i Johnsonu zasigurno bila ontološka metafora koja nam pokazuje da oba koncepta (i LOVE i WAR) shvaćamo kao neki entitet ili supstanciju, tj. nešto što se može načiniti (pitanje je, dakako, što bi to bilo 'cup of coffee' ili 'cookies' ili neki uopćeni izraz koji bi sve »načinljive« — »makeable« stvari svodio na zajednički nazivnik). Ni ovdje poteškoću ne predstavlja daljnji izvod, nego intuitivnost postavke.

4. ISTRAŽIVANJE

4.1. Teorijske postavke istraživanja

U ovome radu prihvaćamo osnovnu Lakoffovu i Johnsonovu zamisao: u jeziku postoje metaforički izrazi koji se daju svesti na neki uopćeni zajednički

10 Čak ako i prihvatimo da je koncept WAR osnovniji od koncepta BATTLE, još uvijek nam ostaje pitanje koji su još koncepti osnovni i postoji li neka njihova ograničena lista.

11 A u hrvatskome npr. 'voditi' (ljubav ili rat).

nazivnik. Međutim, zbog prve zamjerke njihovoj teoriji, ne želimo se izjašnjavati o metafori kao konceptualnoj strukturi našega uma. Jednostavno obrćemo red: tek nakon izučavanja većeg broja jezika bilo bi se moguće postaviti prema Lakoffovoj i Johnsonovoj filozofskoj osnovi. Konceptualnu metaforu (da zadržimo njihovu terminologiju) shvaćamo kao supstrat koji je kao uopćeni zaključak moguće izvesti iz pojedinih potvrda u jeziku. On je izražen jezikom, a ne čvrsto određenim formalnim sustavom znakova. Na ovaj način izbjegavamo zamjerke koje je Wierzbicka uputila teoriji prototipova; ali i potrebu određivanja dijela jezika koji je metaforičke prirode: jer ne tvrdimo da je većina umnih procesa metaforička. Jasno je da ovo nije revolucionarni konceptualni pristup, nego jedno od istraživanja koja bi mogla poslužiti kao materijalna osnovica za izvođenje konceptualne teorije.

Sljedeće smo poteškoće (vezane uz odnos prijenosnika i sadržaja metafore) riješili upotrebom korpusa hrvatskog jezika dostupnog preko Interneta na adresi <http://www.hnk.ffzg.hr>¹². Istraživali smo leksem 'ljubav' i njegove kolokacije. Izborom kolokacija ključnog leksema 'ljubav' izbjegavamo problem određivanja sadržaja metafore. Dakle, konceptualna metafora koju bismo dobili na ovakav način svakako bi glasila LJUBAV JE X, što odgovara zadanoj konceptualnoj metafori LJUBAV JE RAT. U istraživanju nisu uzeti u obzir oblici pridjeva 'ljubavni', niti oblici glagola 'voljeti', čiju semantičku povezanost s leksemom 'ljubav' nije potrebno posebno dokazivati, te bi stoga mogli biti automatski uključeni u analizu. Cilj rada, naime, nije bila iscrpna analiza, nego prepoznavanje problema, te eventualno usmjeravanje daljnjih, iscrpnijih istraživanja u pravome smjeru. Dakako, tek bi se istraživanjem svih navedenih oblika moglo doći do potpunijih rezultata, i eventualnih zaključaka o učestalosti uporabe ove metafore u hrvatskom jeziku (i to samo ukoliko bismo isključili kontekste koji se odnose na koncept ljubav, ali gdje se ne spominje nijedan od navedenih leksema).

Dvije zamjerke vezane uz prijenosnik metafore nije moguće u potpunosti riješiti. Naime, nije moguće na objektivan način odrediti koji su leksemi i izrazi vezani uz koji koncept u nekome jeziku. Ovo se u biti svodi na osnovni problem određivanja značenja u semantici: onaj isti problem zbog kojeg je Bloomfield odlučio izbaciti semantiku iz jezičnih istraživanja. Potpuna je objektivizacija (i formalizacija) nemoguća. Da bismo smanjili »notornu nepouzdanost« introspekcije [kako je određuje Lyons (1977: 113)], poslužili smo se natuknicom »rat« u Enciklopediji Jugoslavenskog leksikografskog zavoda (1981) i Rječniku hrvatskog jezika (Anić 1998). Iz opisa koncepta RAT sadržanih u navedenoj literaturi ispisali smo pojmove koje smo intuitivno smatrali neposredno vezanim i uobičajenim u danom kontekstu. Na taj smo način dobili popis leksema koji smo upotrijebili u daljnjem radu.

12 O nastanku hrvatskog korpusa vidi Tadić 1996 i Tadić 1998. Bitno je napomenuti da je zbirka tekstova na ovoj adresi, iako postoji pod nazivom korpusa, još uvijek u izradi. Stoga, (još) nije zadovoljen kriterij reprezentativnosti (uz ograničeni opseg, strojnu obradivost i standardnost referenca), jedan od četiri osnovna kriterija da se neka zbirka tekstova nazove korpusom (por. McEnery i Wilson 1996: 21). Ova činjenica ne opovrgava valjanost našeg istraživanja, jer empirička provjera, dakako, »ne mora podrazumijevati uporabu korpusa«, već i zbirka tekstova može zadovoljiti zahtjeve za empiričnošću (McEnery, Wilson 1996: 87).

4.2. Uzorak

Na dan istraživanja hrvatski nacionalni korpus imao je 7 676 458 pojava. U korpusu se nalazilo ukupno 2337 pojava leksema 'ljubav' u svim padežima. Statističkom metodom sistematskog slučajnog uzorka (Dawson–Saunders i Trapp 1994: 70) suzili smo uzorak na 156 pojava. Ovakav uzorak statistički gledano omogućava nam sa 68–postotnom sigurnošću utvrditi da u slučaju normalne raspodjele (koja je neminovna pri velikom uzorku) rezultati ne odstupaju više ili manje od $\pm 0,015$, a možemo biti sigurni 95% da ne odstupaju više ili manje od $\pm 0,03$ od stvarnih rezultata (prema metodi granica pouzdanosti proporcije opisanoj u Petz 1985: 153–155).

Leksem smo analizirali unutar gramatičke rečenice. Kontekst u kojem se nalazila pojava usporedili smo s prethodno načinjenim popisom leksema vezanim uz semantičko polje koncepta RAT. Primjere u kojima se neki od kontekstualnih leksema podudarao sa spomenutim popisom sintaktički smo analizirali da bismo utvrdili postoji li izravna veza između ključnog i kontekstualnog leksema. Pod izravnom vezom smatrali smo vezu glagola i ključnog leksema kao direktnog ili indirektnog objekta, te vezu ključnog leksema i njegovih atributa, jer su to slučajevi u kojima glagol odnosno imenica otvaraju mjesto navedenim funkcijama, koje o njima ovise (prema definiciji objekta u Katičić 1991: 84, i atributa u ibid.: 381).

4.3. Rezultati i diskusija

Od ukupno ispitanih 156 pojava leksema *ljubav*, samo su u njih šest zadovoljeni svi uvjeti. Budući da je to relativno malen broj, navodimo sve primjere:

onaj tko je želio ljubav, *borio se* za ljubav publike
Pomoću riječi možete izgraditi, ali i *uništiti* ljubav.
naopakoj ljubavi morao *suprotstaviti* pravu, ljubav prema ljudskom biću.
jamstvo da će se zauvijek dogoditi i *pobjeda* ljubavi za vječnu budućnost.
a Bog to *žrtvuje* zbog ljubavi prema čovjeku
Te rane su dokaz da se je iz ljubavi *žrtvovao*.

Prije sintaktičke analize bilo je ukupno 15 slučajeva kontekstualnog podudaranja s konceptom RAT. Zanimljivo je da se u primjerima izostavljenim na osnovi sintaktičkih kriterija u tri radilo o leksemu 'žrtva'. U primjerima koji su zadovoljili sintaktičke kriterije dva puta se pojavljuje glagol 'žrtvovati'. Razlog ovome je nereprezentativnost korpusa (vidi bilješku 10) — svi primjeri gdje se javljaju navedene kolokacije dospjeli su u korpus iz istog izvora s religioznom tematikom, gdje je, čini se, ova kolokacija česta.

Isto je tako zanimljivo uočiti da se u navedenim primjerima kao okolni kontekst mahom javljaju apstraktne i/ili općenite riječi (npr. *suprotstaviti ljubav prema ljudskom biću*; *pobjeda ljubavi za vječnu budućnost*; *žrtvuje zbog ljubavi prema čovjeku*). Ovakve su potvrde u potpunoj suprotnosti s introspektivnim potvrđama koje navode Lakoff i Johnson, gdje se kao kontekst javljaju gotovo

isključivo riječi s konkretnim referentima (npr. *He is known for his rapid conquests; She fought for him, but his mistress won out; He fled from her advances; She pursued him relentlessly*; istaknuo M. S.). Zbog malog uzorka ovog istraživanja i introspektivnog karaktera engleskih primjera nemoguće je definitivno zaključiti radi li se ovdje o sistemskoj razlici među kontekstima konceptualne metafore LJUBAV JE RAT u kojima se pojavljuje leksem 'ljubav' i onim u kojima se on ne pojavljuje.

5. ZAKLJUČAK

Ograničenja koja smo nametnuli u ovoj analizi (sintaktička, semantička i kvantitativna) unatoč tomu što dozvoljavaju (barem djelomičnu) objektivizaciju procesa istraživanja, ne pogoduju semantičkoj analizi, koja po svojoj prirodi zahtijeva introspekciju kao metodu rada. Da bismo ostali dosljedni unaprijed zadanomu principu objektivnosti, nismo se bavili pažljivim iščitavanjem pojedinih konkordancija. Najzad, unatoč nereprezentativnosti uzorka, na osnovi navedenih primjera zaključujemo da je, u okvirima ograničenja navedenih na početku rada, u hrvatskome jeziku moguće postulirati postojanje konceptualne metafore LJUBAV JE RAT (kao prijevodnog ekvivalenta metafore LOVE IS WAR) u kolokacijama leksema 'ljubav'. Stoga bi se vrijedilo iscrpnije pozabaviti kolokacijama i drugih leksema neosporno vezanih uz leksem 'ljubav' (poput leksema 'ljubavni' i 'voljeti'). Podrobnijim ispitivanjem njihovih kolokacija na većem uzorku mogli bi se izvesti zaključci i o udjelu konceptualne metafore LJUBAV JE RAT unutar svih izričaja vezanih uz navedene lekseme. U načelu bi se tek nakon većeg broja istraživanja zasnovanih na različitim konceptualnim metaforama moglo zaključivati i o metaforičnosti ljudskih misaonih procesa.

Literatura

- Anić, V.** (1998). *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi liber
- The BBI Dictionary of English Word Combinations*. (1997). compiled by M. Benson, E. Benson and R. Ison. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins Publishing Company
- Benčić, Ž. i Fališevac, D.** (ur.) (1995). *Tropi i figure*. Zagreb: Zavod za znanost o književnosti
- Dawson-Saunders, B. i Trapp, R. G.** (1994). *Basic & Clinical Biostatistics*. London: Prentice-Hall International
- Hanks, P.** (1996). Contextual dependency and lexical sets. *International Journal of Corpus Linguistics*, 1/1: 75–98
- Katičić, R.** (1991). *Sintaksa hrvatskog književnog jezika*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
- Lakoff, G.** (1987). *Women, Fire, and Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind*. Chicago and London: The University of Chicago Press
- Lakoff, G. i Johnson, M.** (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago and London: The University of Chicago Press
- Langacker, R.** (1987). *Foundations of Cognitive Grammar. Vol. 1: Theoretical Prerequisites*. Stanford: Stanford University Press

- Lyons, J.** (1977). *Semantics. Vols. 1 i 2.* Cambridge, London, New York and Melbourne: Cambridge University Press
- McEnery, T. i Wilson, A.** (1996). *Corpus Linguistics.* Edinburgh: Edinburgh University Press
- Opća enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda.* (1981). Svezak 7 (Raš–Szy). Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod
- Petz, B.** (1985). *Osnovne statističke metode za nematematičare.* Zagreb: Sveučilišna naklada Liber
- Rosch, E.** (1977). Human Categorization. u: Warren, N. (ed.) *Advances in Cross-Cultural Psychology.* Vol. 1. New York: Academic Press. prema: Žic-Fuchs (1991)
- Świątek, J.** (1998). *W świetle powszechnej metafory. Metafora językowa.* Kraków: Polska Akademia Nauk
- Tabakowska, E.** (1995). *Gramatyka i obrazowanie. Wprowadzenie do językoznawstwa kognitywnego.* Kraków: Polska Akademia Nauk
- Tadić, M.** (1998). Računalna obradba hrvatskih korpusa: povijest, stanje i perspektive, prerađeno izlaganje na XII. međunarodnom slavističkom kongresu u Krakovu.
<http://www.ffzg.hr/zsl/zsl-home.htm>
- Tadić, M.** (1996). Računalna obradba hrvatskoga i nacionalni korpus. *Suvremena lingvistika.* 41–42: 603–611.
- Weststeijn, W. G.** (1995). Metafora: teorija, analiza i interpretacija. u: Benčić, Ž. i Fališevac, D. (1995): 113–149
- Wierzbicka, A.** (1985). *Lexicography and conceptual analysis.* Ann Arbor: Karoma; prema Wierzbicka (1999).
- Wierzbicka, A.** (1989). Prototypes in semantics and pragmatics: Explicating attitudinal meanings in terms of prototypes. *Linguistics* 27: 737–769; poljski prijevod u: Wierzbicka (1999): 49–82
- Wierzbicka, A.** (1990). 'Prototypes save': On the uses and abuses of the notion of 'prototype' in linguistics and related fields. u: Thsohatzidis S. L. (ed.). *Meaning and prototypes. Studies in linguistic categorization.* London, New York: Routledge. 347–369; prema Wierzbicka (1999).
- Wierzbicka, A.** (1996). *Semantics. Primes and Universals.* Oxford, New York: Oxford University Press
- Wierzbicka, A.** (1999). *Język–umysł–kultura.* Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN
- Wittgenstein, L.** (1953). *Philosophical Investigations.* New York: Macmillan; prema Lakoff (1987).
- Žic Fuchs, M.** (1991). *Znanje o jeziku i znanje o svijetu.* Zagreb: Filozofski fakultet: Odsjek za opću lingvistiku i orijentalne studije.

Conceptual metaphor LJUBAV JE RAT in collocations of the lexeme 'ljubav'

The paper is based on the cognitive theory of metaphor laid out in George Lakoff and Mark Johnson's book *Metaphors We Live By* published in 1981. The aim of the paper was to determine whether collocations of the lexeme 'ljubav' in Croatian correspond to the conceptual metaphor LJUBAV JE RAT. Lakoff and Johnson's definition of conceptual metaphor is accepted, with reservations about their conclusion concerning the overall metaphoric nature of the human thought process. The research was conducted on the Croatian National Corpus (CNC) available over the Internet. Syntactic and semantic analysis of the data suggests that the conceptual metaphor LJUBAV JE RAT can be found in collocations of the lexeme 'ljubav'; however, because of unrepresentative sample (caused by incompleteness of the CNC) it is impossible to predict the frequency with which this metaphor occurs in Croatian.

Ključne riječi: metafora, teorija metafore, kolokacijske veze, kognitivna lingvistika

Key words: metaphor, theory of metaphor, collocations, cognitive linguistics